

СЕКЦІЯ 4

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СВІТОВИХ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ

Керівник секції: завідувач кафедри політичних теорій,
доктор історичних наук, професор Л. І. Кормич

Секретар секції: доцент кафедри політичних теорій,
кандидат політичних наук, доцент І. М. Милосердна

КОРМИЧ ЛЮДМИЛА ІВАНІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри політичних теорій, доктор історичних наук, професор*

СКЛАДОВІ ІНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕМОКРАТІЇ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ БЕЗПЕКИ СУСПІЛЬСТВА

Розвиток електронної демократії характеризується функціонуванням вдосконаленої моделі електронного урядування, яка забезпечує двостороннє політичне спілкування та участь недержавних суб'єктів у процесі прийняття рішень. Об'єднання зусиль влади і суспільства є важливою гарантією безпеки.

Саме тому, з 2014 року в процесі впровадження електронної демократії в Україні чіткий акцент було зроблено на цифрових трансформаціях та використанні програм електронного уряду як основі реформ публічного управління. Формування політики щодо електронного урядування було інтегровано такою інституцією як Українське Державне агентство з питань електронного урядування, започатковане у тому ж 2014 році. У 2019 році цей орган було реорганізовано в Міністерство цифрової трансформації України.

Інституційні зміни потребували відповідного правового підґрунтя. Так, у 2015 році Верховна Рада України прийняла важливий акт, який забезпечував прозорість діяльності влади, розширюючи доступ до публічної інформації. Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо доступу до публічної інформації у формі відкритих даних» (2015 р.) [3] було закладено фундамент для створення «Єдиного веб-порталу відкритих даних», що об'єднав 24 533 бази даних органів державної влади та місцевого самоврядування. Такий правовий

інструмент гарантував не лише відкритість, але і оперативність прийняття управлінських рішень.

Найважливіша ініціатива щодо протидії корупції шляхом використання інструментів електронного урядування стосувалась сфери державних закупівель. Закон «Про публічні закупівлі» (2016) [4] передбачав, що замовник повинен здійснювати процедури закупівлі за допомогою електронної системи закупівель (ст. 12:2), а сама ця система мала бути доступною для громадськості та гарантувати недискримінацію. (Ст. 12:3). Таким чином, процедура державних закупівель була переведена в режим он-лайн та забезпечила повну прозорість проведення тендерів та укладання контрактів.

Дана система електронних державних закупівель ProZorro складається з бази даних порталу та модуля електронного аукціону. Крім того, систему розширено за рахунок Prozorro Sale, призначеного для прозорого, швидкого та ефективного продажу державного та комунального майна, а також для боротьби з корупцією через рівний доступ до даних, громадський контроль та збільшення кількості потенційних покупців [6].

Сегмент електронних послуг було підкріплено новим Законом України «Про довірчі електронні послуги» (2017) [5] та змінами до Закону України «Про адміністративні послуги» та відповідними підзаконними актами. Інформація про адміністративні послуги, доступна в Інтернеті, інтегрується через Єдиний державний портал адміністративних послуг. Вже на кінець 2018 року громадянам та підприємствам було доступно близько 119 електронних сервісів і цей процес продовжувався. До найпопулярніших сервісів, доступних онлайн, належали такі категорії, як:

- соціальні послуги (е-Малятко – реєстрація народження дитини, комунальні субсидії, послуги Пенсійного фонду України);
- послуги для бізнесу (реєстрація бізнесу, видача ліцензій та дозволів, отримання витягів та довідок онлайн);
- послуги, пов'язані з будівництвом (початок і введення в експлуатацію будівельних об'єктів);
- послуги, пов'язані з безпекою та судами (довідки про відсутність судимості, відсутність корупційних правопорушень, подання позову до суду онлайн);
- Електронний кабінет водія (інформація про транспортний засіб, водійські права, штрафи, онлайн-реєстрація в сервісних центрах);
- Електронний кабінет перевізника (отримання або анулювання ліцензій на пасажирські та вантажні перевезення, реквізити компаній по розміщенню) [2].

Важливим сегментом чинного законодавства про електронне урядування є правило, згідно з яким окремі елементи даних повинні подаватися до органів влади лише один раз, що вимагає оперативного обміну даними між різними державними органами, місцевими органами влади та іншими відповідними органами. З цією метою у 2018 році була запущена система «Трембіта», яку визначили як «систему електронної

взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів, а також систему інтероперабельності в Україні». «Трембіта» діє відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів» (2016 р.) [7]. Ця система базується на естонській платформі обміну даними X-ROAD, створений урядом Естонії, і об'єднує 20 державних реєстрів, включаючи конфіденційну інформацію, яка використовується органами влади для надання адміністративних послуг та здійснення інших повноважень.

Найновішою розробкою у сфері електронного урядування став проєкт «Дія», який підтримується однойменним державним підприємством. «Дія» – це онлайн-портал державних послуг та спеціалізований додаток для смартфонів [1]. Цей інструмент позитивно зарекомендував себе в складних умовах, зокрема, пов'язаних з пандемією COVID-19 і особливо в умовах воєнного стану з початком повномасштабного військового вторгнення РФ в Україну 24 лютого 2022 року. Адже ускладнення логістики в таких ситуаціях не набуває критичного впливу на результат, що є надзвичайно важливим для суспільного розвитку і ефективної управлінської діяльності.

Таким чином, підсумовуючи огляд лише деяких сегментів розвитку українського електронного урядування в період після 2014 року, можна визначити потужні вектори державної політики у сфері підвищення прозорості та сервісно-орієнтованого робочого процесу органів державної та місцевої влади та протидії корупції шляхом переведення значної частини управлінських процедур в електронний формат з високим рівнем відкритості для громадськості. Це позитивно наближає весь процес впровадження електронної демократії. І незважаючи на те, що загарбницька війна РФ в Україні ставить перед владою і соціумом інші пріоритети, ця робота має продовжуватись, бо вона є важливою і в безпековому аспекті також.

Список використаних джерел:

1. Diia. Online Public Services. URL: <https://plan.diia.gov.ua/en>
2. E-Services Development. Government Portal. URL: <https://www.kmu.gov.ua/en/reformi/efektivne-vryaduvannya/rozvitok-elektronnih-poslug>
3. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо доступу до публічної інформації у відкритих даних» від 9 квітня 2015 р. № 319-VIII. Офіційний вісник України. 2015. № 35. Ст. 1033.
4. Закон України «Про публічні закупівлі» 25 грудня 2015 р. № 922-VIII. Офіційний вісник України. 2016. № 15. Ст. 582.
5. Закон України «Про електронні довірчі послуги» від 5 жовтня 2017 р. № 2155-VIII. Офіційний вісник України. 2017. № 91. Ст. 2764
6. Інформаційний лист про цифровий уряд 2019: Україна. Європейська комісія. 2019. URL: https://www.ospi.es/export/sites/ospi/documents/documentos/Administracion-Digital/Digital_Government_Factsheets_Ukraine_2019.pdf

7. Постанова Кабінету Міністрів «Деякі питання електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів» від 8 вересня 2016 р. № 606. Офіційний вісник України. 2016. № 73. Ст 2455.

Ключові слова: електронна демократія, електронний уряд, електронні послуги, цифрові трансформації, сервісно-орієнтований процес, публічне управління, безпека.

Key words: e-democracy, e-government, e-services, digital transformations, service-oriented process, public administration, security.

ВИТМАН КОСТЯНТИН МИКОЛАЙОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
директор Центру підготовки магістрів публічної служби
і професійних суддів, доктор політичних наук, професор*

ДО МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ ВИЗНАННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ АВТОХТОННИХ ЕТНІЧНИХ ГРУП

Необхідність вдосконалення концептуального підходу до правового регулювання прав різних етнічних груп в Україні не викликає сумніву. У Законі «Про корінні народи в Україні» у 2021 році вперше запропоновано критерії правового статусу різних етнічних груп. Особливий правовий захист надано «автохтонним етнічним спільнотам, які сформувалися на території України, є носіями самотутньої мови і культури, мають традиційні, соціальні, культурні або представницькі органи, самоусвідомлюють себе корінними народами України, становлять етнічну меншість у складі її населення і не мають власного державного утворення за межами України» (ст. 1). У законі, як і в інших згаданих нормативно-правових актах, відображено загалом слушну ідею підвищеної відповідальності суспільства і держави за збереження культур окремих етнічних спільнот, історичне формування яких пов'язане виключно чи переважно з територією цієї держави і які не мають спеціальної підтримки в інших державах. У зв'язку з цим набуває особливої актуальності дослідження забезпечення прав таких етнічних спільнот у зарубіжному та міжнародному праві. У міжнародному праві це питання достатньою мірою не вирішене.

Європейська хартія регіональних мов або мов меншин 1992 р., яка найближче підійшла до визначення цієї проблеми, застосовується країнами-учасницями у різному обсязі та щодо спільнот, визначених за різними критеріями, що часто приводить до зрівняння автохтонних етнічних груп та тих груп, збереження і розвиток культури яких залежить виключно від спеціальної підтримки держави (наприклад, караїми).

Цікавим з погляду просування ідеї уточнення особливостей і прав автохтонних етнічних груп є досвід Федеративного союзу європейських